

KOOS STEEHOUWER

Historicus-archeoloog en schrijver Koos Steehouwer (57) uit Soest is verrast door zijn onderzoek in de gemeente Buren: „Ik zet de waterstaatkundige geschiedenis op zijn kop.”

‘Rivierenland was ooit het dichtstbevolkte gebied. Er zijn in ons land nergens zoveel vroeg-middeleeuwse en Romeinse vondsten gedaan als juist hier’

Koos Steehouwer

‘Iedereen is opgevoed met het idee dat onze voorouders dijken hebben opgeworpen tegen de waterwolf. Dit verhaal berust op een mythe’

Koos Steehouwer

Verdwenen rivier

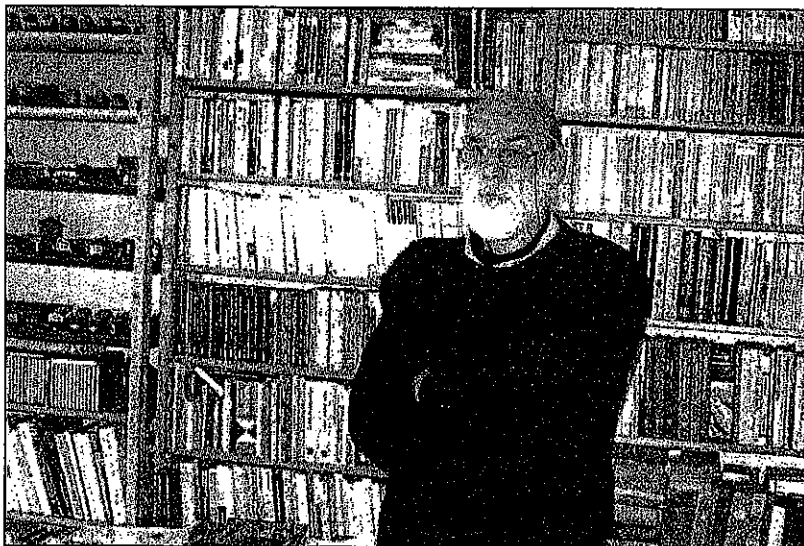
Historicus Koos Steehouwer stuitte bij zijn onderzoek in de gemeente Buren op de verdwenen rivier De Zoel: „Een belangrijke en vergeeten zuid-noordverbinding.”

door Fred Eggink

fred.eggink@gelderlander.nl

De historie in Rivierenland gaat veel verder terug dan tot nu toe gedacht is. Dat zegt historicus Koos Steehouwer uit Soest. De schrijver en tevens archeoloog heeft zich verdiept in de gemeente Buren naar aanleiding van het project TRAP (Toeristisch Recreatief Archeologisch Project). „Ik heb al heel wat regio's onderzocht zoals de Achterhoek, Drenthe en Limburg, maar dit was voor mij een onbekend gebied. Het heeft al mijn verwachtingen overtroffen. Rivierenland is gemaakt door het water. Wie goed kijkt vindt overal de resten van verdwenen rivieren, die tot op de dag van vandaag bepalen waar gewoond en gewerkt wordt. De belangrijkste prehistorische rivieren zijn al zo'n 2.000 jaar geleden dichtgeslibd, terwijl de Linge pas rond 1300 belangrijk werd. In het eerste millennium van onze jaartelling vormden twee rivieren de belangrijkste noord-zuidverbindingen in ons land. Terwijl we alleen maar oog hebben voor de oost-westverbindingen.” Daarbij doelend op de Zoel (‘ik schrijf het met een Z’), die Kapel-Avezaath via Erichem en Buren met Zoelmond verbond. „Toen de eerste rivier dichtslibde, probeerden men een nieuwe waterverbinding te graven tussen Dorestad en Tiel,

onze belangrijkste vroeg-middeleeuwse steden. Die rivier werd kunstmatig aangelegd en heette ook de Zoel. Zoelen dankt wellicht zijn oorsprong aan deze rivier.” Steehouwer houdt ervan een steen in het water te gooien en voor wat opschudding te zorgen. „Het zijn soms hypothesen, ik houd ervan om mensen aan het denken te zetten. Anderen mogen ermee aan de slag gaan. Maar van veel dingen ben ik zeker. Het mooie van dit project is dat zowel historici als archeologen hun ken-

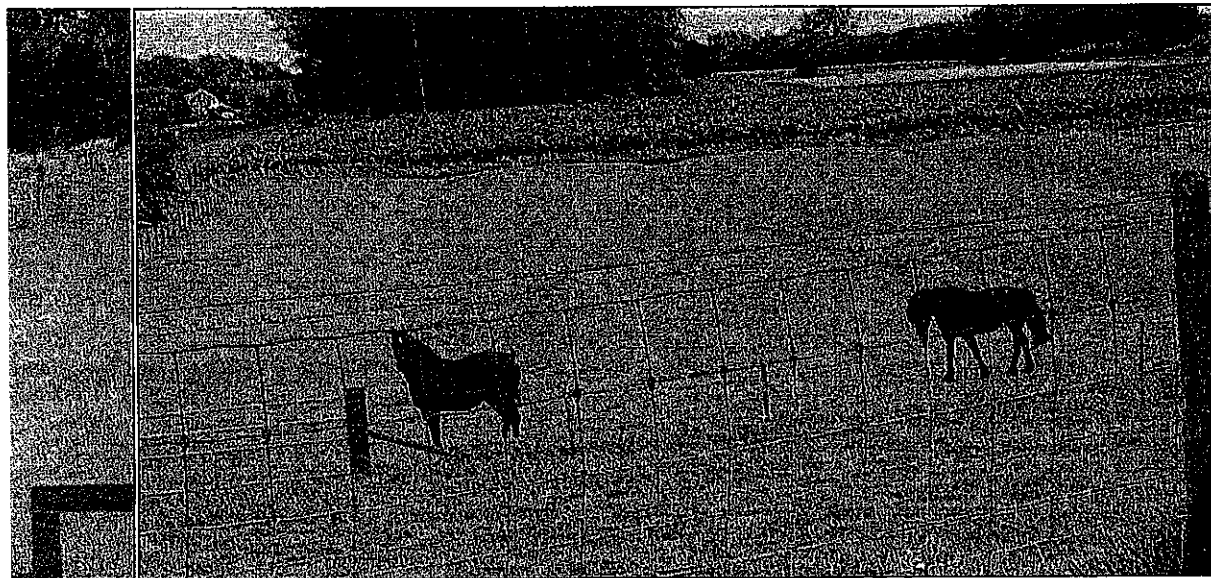
nis delen. De gemiddelde archeoloog heeft de eigenschap niet verder te kijken dan zijn eigen kuil. Hoe ik mezelf noem? De eerste cultuurhistorische historicus van Nederland.” De onderzoeker wijst erop dat het rivierenland in de eerste honderden jaren na de jaartelling de dichtstbevolkte regio van ons land was. „De Veluwe was van 800 voor tot 800 na Christus het dichtstbevolkt. Maar door uitputting van de gronden ging men elders heen. Door een nieuw soort

de bron voor bloei

‘Dijken zijn oorzaak dat regio onder water loopt’

De overstromingen in het rivierenland zijn te wijten aan... de dijken. Dat staat te lezen in het boek van Koos Steehouwer, dat volgend jaar uitkomt.

„Iedereen is opgevoed met het idee dat onze voorouders dijken hebben opgeworpen om de waterwolf te bestrijden en zo het bestaan veiliger te maken. Nieuw onderzoek maakt echter duidelijk dat dit verhaal op een mythe berust. De dijken blijken het bestaan hier in de loop der eeuwen juist veel onveiliger te hebben gemaakt. Pas nadat de dijkbouw begonnen was, werden de Burenaren gedwongen om extra veiligheid te zoeken, hoog op de oeverwallen, of op zelf opgeworpen terpen. In de prehistorie hadden de rivieren hier de ruimte, ze stroomden over een breedte van zo'n dertig à veertig kilometer. Er waren er in die tijd veel meer en ze waren ook veel minder diep. Als het waterpeil steeg, ging dat heel langzaam. De mensen gingen wonen op de grens van stroomruggen en kommen, waar het water heen kon lopen. Er was nooit wateroverlast. „De eerste dijken zijn gebouwd rond 1000. Maar die dijken werden niet aangelegd vanwege de veiligheid, maar vanwege oogstzekerheid. En toen de ene boer een dijk ging bouwen, deed de buurman dat ook om niet het afvoerputje te worden. Zo was er een wapenwedloop tegen het water. Maar omdat het water niet meer de ruimte had gingen de dijken steeds meer breken. Ook de kommen raakten buiten gebruik. En nu zie je dat rivieren de ruimte weer moeten krijgen. Overigens moeten we niet vergeten dat de rivierlopen om de vijf-honderd jaar veranderden. En dat betekent ook veel voor de bewoners, die altijd de rivier volgden.”

Riviertje de Zoel, wei in Ravenswaaij met bijzonder patroon, Koos Steehouwer en Middeleeuwse huizen in Buren.

ploeg konden de mensen ook in de kleiachtige gebieden terecht. Dat is de reden dat zo'n duizend jaar lang in de Betuwe en Rivierenland de meeste mensen woonden. Er zijn in ons land nergens zoveel vroeg-middeleeuwse en Romeinse vondsten gedaan als juist hier. Volgens de monumentenlijst zouden slechts enkele huizen in Buren nog van de middeleeuwen dateren, dat is vermoedelijk een misverstand. Er zijn er tientallen.”

Buren: eerste TRAP-route in regio

De gemeente Buren krijgt de eerste TRAP-route in de regio Rivierenland. Het culturele en archeologische project heeft als doel de bewoners kennis te laten maken met historie in het landschap. Bij het project horen cursussen, boekwerk en een wandel- en fietsroute.

Tot op heden zijn er in Nederland ruim zestig van dergelijke routes ontwikkeld. Donderdag, informatieavond in Bed&Breakfast Hofstede De Koningslinde, Burgemeester Verbrughweg 55, Eck en Wiel, 19.30 uur. Er zijn cursussen op 26 maart, 5, 16 april en 19 april 2011. www.landschapsbeheergelderland.nl